

А.І. Дмитрієв, А.С. Мацко, В.І. Муравйов

**Міжнародне публічне
право**

Практикум

Відповідальні редактори
Ю. С. Шемшученко, академік НАН України;
Л.В. Губерський, член-кореспондент НАН України

Київ
Юрінком Інтер
2001

ББК 67.312.1я73
Д53

Авторський колектив

ДМИТРИЄВ А.І., кандидат юридичних наук, Заслужений юрист України, завідувач кафедри міжнародного права і порівняльного правознавства, перший проректор Київського університету права

МАЦКО А.С., кандидат юридичних наук, доцент Київського університету права

МУРАВЙОВ В.І., кандидат юридичних наук, завідувач кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Рецензенти

ВИСОЦЬКИЙ О.Ф., доктор юридичних наук, професор
САНДРОВСЬКИЙ К.К., доктор юридичних наук, професор

**Шеф-редактор видавництва
Юрінком Інтер**

КОВАЛЬСЬКИЙ В.С., кандидат юридичних наук

Дмитрієв А.І. та ін.

Міжнародне публічне право: Практикум / А.І. Дмитрієв, А.С. Мацко, В.І. Муравйов; Відп. ред.: Ю.С. Шемшученко, Л.В. Губерський. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — 352 с. — Бібліогр.: с. 11—12.

ISBN 966-7784-98-3

Практикум з міжнародного права є деякою мірою нове видання. До нього включені основні матеріали щодо аналізу міжнародних норм, діяльності організацій, установ, у якій бере участь ваша держава. Розглядаються також питання історії та теорії міжнародного права, наприклад, Вестфальський мир 1648 р. та Статут Ліги Націй, аналіз принципів, відповідальності, визначення суб'єктів тощо.

Розрахований на студентів, аспірантів, викладачів юридичних навчальних закладів.

ББК 67.312.1я73

© Дмитрієв А.І., Мацко А.С.,
Муравйов В.І., 2001
© Художнє оформлення
Юрінком Інтер, 2001

ISBN 966-7784-98-3

Міжнародне право в літературі визначається як особлива система принципів і норм, що регулює відносини між його суб'єктами. На сьогодні, коли не тільки традиційні суб'єкти міжнародного права, а й особи, як юридичні, так і приватні, стали вільно спілкуватися без кордонів, саме взаємовідносини між державами набувають іншого змісту. Можна без перебільшення сказати, що міжнародне право як предмет да вивчення є одним із найактуальніших для майбутніх працівників сфери зовнішніх зносин у єдиному Європейському домі.

Визначаючи міжнародне право саме таким чином, слід підкреслити що даний підхід до предмету потребує кращого визначення змісту підготовки студентів-правників, володіння інструментарієм міжнародно-правового регулювання відносин між державами, регламентації діяльності міжнародних структур, поведінки приватних осіб, захисту порушених прав тощо.

Зробимо наголос і на тому, що Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй у 1989 році прийняла спеціальну резолюцію, в якій проголосила 90-ті роки ХХ століття "Десятиліттям міжнародного права".

Україна, яка є державою-засновницею і членом ООН, у своїй практиці дотримується принципу поваги до резолюцій, що співпадає з напрямками політики, яку на сучасному етапі вона проводить. На рівні Конституції (стаття 9) визначено, що "чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства". На підставі даної норми у судовій практиці, яка стосується розв'язання питань спору між суб'єктами, з'явилася нова тенденція — застосування норм міжнародного права. Такий підхід щодо

розв'язання практичних питань не тільки торкнувся судової практики, а знайшов своє застосування в діяльності державних структур та громадських організацій.

Слід зазначити, що поширення норм міжнародного права у житті охопило не тільки юристів, а й широке коло посадових осіб, державних діячів, громадських організацій, окремих громадян, особливо після прийняття конституційного положення (стаття 55) щодо оскарження порушених прав і свобод людини в міжнародному суді. Таким чином, як ми переконуємося, міжнародне право все активніше проникає в повсякденне життя.

Міжнародне право як навчальна фахова правова дисципліна відрізняється від інших своєю термінологічною мовою, великим обсягом матеріалу, що підлягає вивченню, динамічністю змін у правовідносинах та іншими положеннями.

Враховуючи вищезазначені фактори, автори пропонують дані навчальні матеріали як такі, що відображають сутність міжнародної політики України та ґрунтуються на її національному законодавстві. Посібник в деякій мірі може суттєво доповнити вже існуючий навчальний матеріал з курсу міжнародного права. З методичної точки зору він стимулює також до самостійного вивчення курсу.

Навчальні матеріали розроблені відповідно до існуючих навчальних стандартів.

Цей практикум містить програму курсу, навчальний план, методичні матеріали, міжнародно-правові акти, а також таблиці по структурі міжнародних норм та міжнародних організацій, напрямках їх діяльності тощо. Розділ хрестоматійних джерел з історії та становлення міжнародного права містить міжнародно-правові документи, яким приділяє недостатньо уваги сучасна міжнародно-правова література. Так, витяг з Вестфальського миру 1648 року, з якого саме починається сучасне міжнародне право, друкується у вітчизняній навчальній літературі вперше.

У роботі авторами були використані наукові розробки відомих вітчизняних юристів-міжнародників Буткевича В.Г., Василенка В.А., Висоцького О.Ф., Денисова В.Н., Євентова В.І., а також видання авторів з Російської Федерації, таких як Богуславський М.М., Ігнатенко Г.В., Колосов Ю.М., Лукашук І.І. та інші.

Саме тому практикум з курсу міжнародного публічного права є досить вчасним виданням. Книга має бути корисною для широкого кола викладачів, студентів та осіб, що цікавляться міжнародними відносинами та міжнародним правом. Вона суттєво доповнює навчальний посібник "Міжнародне публічне право", підготовлений Дмитрієвим А.І. та Муравйовим В.І., який нещодавно побачив світ.

Авторський колектив

Передмова	3
Розділ I. Основні положення програми курсу «Міжнародне публічне право»	
Вступ.....	5
Програма курсу «Міжнародне публічне право».....	6
Перелік додаткової літератури.....	11
Теми курсових і контрольних робіт.....	12
План семінарських занять з міжнародного публічного права.....	17
Контрольні питання з курсу «Міжнародне публічне право».....	25
Розділ II. Матеріали до вивчення історії міжнародного права	
Вестфальський мир 1648р. (витяг).....	28
Віденський протокол (7(19) березня 1815р.).....	48
Аахенський протокол (21 листопада 1818 р.).....	49
Послання президента Сполучених Штатів Америки Монро Конгресу (Доктрина Монро) (2 грудня 1823р.) (витяг).....	49
Декларація про скасування застосування вибухових і запалювальних куль (29 листопада (11 грудня) 1868р.).....	51
Регламент про дипломатичні привілеї (13 серпня 1895 р.).....	52
Регламент про консульські привілеї (26 вересня 1896 р.).....	56
Декларація про незастосування снарядів, які мають єдиним призначенням поширювати задушливі або шкідливі гази (17 (29) липня 1899р.).....	60
Декларація про незастосування куль, які легко розгортаються або сплющуються (17(29) липня 1899р.).....	61
Декларація про заборону кидання снарядів і вибухових речовин з повітряних куль (5(18 жовтня) 1907 р.).....	61
Доктрина Тобара. Конвенція держав Центральної Америки (20 грудня 1907р.) (витяг).....	62
Статут Ліги Націй (28 червня 1918р.).....	62
Версальський мирний договір (28 червня 1919 р.) (витяг).....	72
Протокол про заборону застосування на війні задушливих, отруйних або інших подібних газів і бактеріологічних засобів (17 червня 1925р.) (витяг).....	74
Доктрина Естрада. Комюніке мексиканського міністерства закордонних справ про визнання держав (27 вересня 1930р.).....	75

Міжамериканська конвенція про права та обов'язки держав (26 грудня 1933 р.) (витяг).....	76
Декларація американських принципів (24 грудня 1938р.).....	79
Англо-американська декларація (Атлантична хартія) (14 серпня 1941 р.).....	80
Статут Міжнародного Суду Організації Об'єднаних Націй (26 червня 1945р.).....	81
Протокол Берлінської конференції трьох великих держав (2 серпня 1945р.) (витяг).....	96
Статут Міжнародного Военного Трибуналу (8 серпня 1945 р.).....	96
Угода між Урядами Союзу Радянських Соціалістичних Республік, Сполучених Штатів Америки, Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії та тимчасовим Урядом Французької Республіки про судове переслідування і покарання головних воєнних злочинців країн осі (8 серпня 1945р.).....	104
Резолюція Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй про видачу і покарання злочинців (13 лютого 1946р.).....	106
Резолюція Ради Безпеки про умови, за яких Міжнародний Суд відкритий для держав, що не є учасниками Статуту Суду (15 жовтня 1946р.).....	106
Конвенція про привілеї та імунітети Організації Об'єднаних Націй (13 лютого 1946р.) (витяг).....	107
Регламент Міжнародного Суду Організації Об'єднаних Націй (6 травня 1946р.).....	114
Резолюція Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй про видачу злочинців війни і зрадників (31 жовтня 1947р.).....	139
Північноатлантичний договір (4 квітня 1949р.).....	140
Декларація про сприяння загальному миру і співробітництву, прийнята на конференції країн Азії та Африки (24 квітня 1955р.).....	144
Розділ III. Міжнародне право у графічному зображенні	
Загальна частина (поняття, джерела, принципи, норми, суб'єкти міжнародного права).....	146
Відповідальність у міжнародному праві.....	157
Населення в міжнародному праві.....	160
Територія.....	163
Міжнародні організації.....	168
Право міжнародних договорів.....	192
Дипломатичне і консульське право.....	196
Право міжнародної безпеки.....	207
Міжнародне економічне право.....	215
Міжнародне екологічне право.....	216
Міжнародне морське право.....	221
Міжнародне повітряне право.....	229
Міжнародне космічне право.....	231
Міжнародне співробітництво в боротьбі зі злочинністю.....	234
Міжнародне гуманітарне право.....	238
Розділ IV. Законодавство про міжнародну діяльність України	
Декларація про державний суверенітет України (16 липня 1990р.) (витяг).....	253
Закон України «Про правонаступництво України» (12 вересня 1991 р.).....	254
Закон України «Про дію міжнародних договорів на території України» (10 грудня 1991р.).....	255
Закон України «Про міжнародні договори України» (22 грудня 1993р.).....	256
Постанова Верховної Ради України «Про Основні напрями зовнішньої політики України» (2 липня 1993 р.).....	266
Основні напрями зовнішньої політики України.....	266
Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради з прав людини» (23 грудня 1997р.).....	279
Розділ V. Україна і Рада Європи. Україна і Європейський Союз	
Висновок Парламентської Асамблеї Ради Європи № 190 (195) щодо вступу України до Ради Європи (26 вересня 1995р.).....	288

Статут Ради Європи.....	293
Договір про Європейський Союз.....	308
Договір про заснування Європейського Співтовариства.....	311
Розділ VI. Україна у міжнародних відносинах	
Міжнародні міжурядові організації, членом яких є Україна.....	328
Основні міжнародні міжурядові організації, членом яких не були колишній СРСР і Україна.....	329
Основні міжнародні міжурядові організації, членом яких був колишній СРСР, але не є Україна....	330
Про членство України в міжнародних міжурядових організаціях та їх органах.....	331